

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 21

Заснований в 1996 році

Рівне – 2002

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 378

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 21. — Рівне: РДГУ, 2002. — 146 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання, розвитку і профорієнтації дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН

Мітюров Борис Никифорович (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України **Бех Іван Дмитрович** (Інститут проблем виховання АПН України);

доктор педагогічних наук, професор **Будний Богдан Євгенович** (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор **Воробійов Анатолій Миколайович** (заступник головного редактора, Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України **Дем'янчук Анатолій Степанович** (Рівненський економіко-гуманітарний інститут);

доктор педагогічних наук, професор **Коваль Ганна Петрівна** (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Лисенко Неля Василівна** (Прикарпатський педагогічний університет ім. В. Стефаника);

доктор педагогічних наук, професор **Лісова Світлана Валеріївна** (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Павлютенков Євген Михайлович** (Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів)

доктор психологічних наук, професор **Пасічник Ігор Демидович** (Університет "Острозька Академія");

кандидат педагогічних наук, професор **Поніманська Тамара Іллівна** (Рівненський державний гуманітарний університет)

доктор психологічних наук, професор **Савчин Мирослав Васильович** (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

доктор психологічних наук, професор, дійсний член МАПН **Сергєєв Олександр Васильович** (Запорізький державний університет)

доктор педагогічних наук, професор **Сметанський Микола Іванович** (Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського);

доктор педагогічних наук, професор **Терещук Григорій Васильович** (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН **Тищук Віталій Іванович** (Рівненський державний гуманітарний університет);

кандидат педагогічних наук, професор **Янцур Микола Сергійович** (заступник головного редактора, відповідальний секретар, Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 10 від 31.05.2002 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31.
Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 08 — 1.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2002

активній діяльності, задовольняють їх пізнавальні інтереси та сприяють формуванню почуття відповідальності за стан довкілля, екологічної поведінки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К., 1999. – 62 с.
2. Горопаха Н.М. Виховання екологічної культури дітей: посібник для вихователів дошкільних закладів та вчителів початкових класів. – Рівне, 2001. – 212 с.
3. Грицан М., Курик М. Сучасна екологічна освіта: передумови, принципи, завдання //Дошкільне виховання. – 2001. – № 10. – С. 6-7.
4. Іщенко Л.В. Наступність у екологічному вихованні старших дошкільників і першокласників: Автореферат дис. ... канд. пед. наук. – Одеса, 1997. – 17 с.
5. Кудрявцев В. Дошкольное и начальное образование – единый развивающий мир //Дошкольное воспитание. – 2001. – № 6. – С. 58-66.
6. Малятко: програма виховання дітей дошкільного віку. – К., 1999. – 286 с.
7. Програма інтегрованого курсу “Навколишній світ” (1 – 4 класи) //Початкова школа. – 2001. – № 8. – С. 31-35.
8. Рыжова Н. Экологическое воспитание дошкольников с позиции новой парадигмы //Дошкольное воспитание. – 2001. – № 7. – С. 61-66.
9. Савченко О.Я. Наступність і перспектива в роботі перших двох ланок освіти //Дошкільне виховання. – 2000. – № 11. – С. 4-5.
10. Червонецкий В. екологічна освіта учнів в школах східної та центральної Європи. – Д., 1998. – 284 с.

Одержано редакцією 26.02.2002

УДК 373.2

Н. В. МАЛІНОВСЬКА

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ МЕТОДІВ У НАВЧАННІ ДОШКІЛЬНИКІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Навчання іноземної мови в дошкільних закладах має на меті формувати у дітей елементарні навички усного мовлення на основі засвоєного матеріалу і сприяти загальному розумовому розвитку дошкільників. У зв'язку з цим постає проблема пошуку найбільш результативних форм і методів навчання. В основі їх повинен лежати принцип гуманізації взаємин між педагогом та вихованцями, що передбачає орієнтацію на особистість дитини, врахування закономірностей її розвитку, задоволення потреб. Однією з них є потреба дітей в грі.

Усе, пов'язане з грою, викликає у дітей позитивні емоції. Завдяки цьому опора на неї при навчанні дошкільників іноземної мови дає змогу реалізувати загальнодидактичний принцип, який ґрунтується на психологічних особливостях дитячого сприймання: дитина найкраще засвоює те, що викликає у неї позитивне емоційне ставлення.

Ситуація гри є найбільш природною для дитини-дошкільника. Вона викликає у неї інтерес, увагу, активізує уяву, продуктивно впливає на процеси пам'яті та мислення. Ігрова діяльність на занятті з іноземної мови не лише сприяє кращій організації процесу спілкування цією мовою, а й максимально наближає його до природного спілкування. Саме в умовах гри діти добре сприймають, запам'ятовують і використовують для подальшого живого спілкування іншомовний матеріал.

Неабияка роль ігрових методів навчання у забезпеченні максимальної мовленнєвої активності дітей. З допомогою ігрової ситуації ми можемо створити дитині такі зовнішні та внутрішні обставини, за яких вона буде змушена використати потрібне нам мовне висловлювання. Яка дитина не захоче потримати в руках нову привабливу для неї іграшку, взяти участь у рольовій або веселій рухливій грі? Умова ж одна: назвати предмет-іграшку іноземною мовою (у першому випадку), використати знайомі вислови іноземної мови у звертанні до інших учасників рольової гри, прочитати віршик або переказати короткий текст у рухливій грі.

Природно, що в процесі навчання дошкільників іноземної мови гра як провідна у цьому віці діяльність повинна бути не допоміжним прийомом, а основою навчання. Гра має стати органічною частиною занять з іноземної мови: при введенні та закріпленні мовного матеріалу; при розучуванні віршів, пісень, лічилок, діалогів; як засіб семантизації тощо. Водночас не можна перетворювати заняття в безперервну гру. Дошкільники мають усвідомити, що заняття – не гра, що іноземна мова є навчальним предметом, для оволодіння яким треба запам'ятовувати слова, будувати речення, розповідати про щось тощо.

Ігри на заняттях з іноземної мови можуть бути найрізноманітнішими, але краще тематично об'єднувати їх. Наприклад, “Аліса в країні див”, “Пригоди лісових звірят”, “Подорож друзів до казкової країни”, “Мандрівка до осіннього лісу” та ін. Таке заняття зацікавлює дітей сюжетом, де розгортається ряд взаємопов'язаних подій, що мають початок та кінець і становлять собою тему, привабливо сформульовану дітям на початку заняття. Сюжет може бути реальним, життєвим або казковим, уявним. Педагог, виконуючи роль ведучого, цілеспрямовано вводить у нього роботу з формування тих чи інших мовленнєвих вмінь. Дошкільники із задоволенням виконують ролі казкових персонажів: Івасика-Телесика, Принца, Мальвіни та інших.

Засвоєння іншомовного матеріалу у процесі гри буде ефективним тоді, коли гра методично правильно спланована, спрямована на розв'язання певного навчального завдання і при цьому забезпечує дитині відчуття повної свободи і спонтанності поведінки, стимулює її уяву і фантазію.

У залежності від навчальної мети гри насичуються потрібним мовним матеріалом: лексико-фразеологічними та граматичними моделями, організованими в діалоги – найпростішу природну форму спілкування.

Коли вивчається новий матеріал, можна використати ігрові вправи рецептивного характеру (“Накриваємо на стіл”, “Купуємо в магазині”), репродуктивні ігрові вправи (“Снігова куля”, “Чарівна шапочка”). Продуктивні творчі вправи (“Вибираємо подарунок”, “Вітаємо іменинника”) є надзвичайно ефективними для формування навичок спілкування. На думку багатьох дослідників, кожна гра – це, власне, використання різноманітних рецептивних, репродуктивних і продуктивних творчих вправ лексичного, граматичного та фонетичного змісту.

В іграх легко створити умови для мовної діяльності дитини і дитячого колективу в цілому. Переваги колективної гри при засвоєнні іноземної мови полягають у тому, що тут виникає можливість саме завдяки партнерам створити додаткові мотиви гри, в роботу включається більший обсяг мовного матеріалу, дитина краще навчається керувати собою, зникає не тільки говорити, а й слухати партнерів, увага інших дітей активізує і позитивно підкріплює її зусилля, діти менше стомлюються.

Особливе місце серед ігрових методів навчання іноземної мови повинні посісти комунікативно-мовленнєві ігри. Специфікою їх є те, що успіх ігрової дії залежить від змісту та якості дитячих відповідей. На жаль, на практиці використовують багато ігор, які ігнорують це. Наприклад, гра з м'ячем: викладач кидає м'яч і говорить українською, а дитина ловить і говорить те ж слово іноземною мовою. Безперечно, у цьому випадку передусім розв'язується таке завдання, як розвиток у дітей спритності рук. Комунікативна ж цінність таких підходів дуже сумнівна. Перевірку лексики модно здійснювати по-іншому: “дитина” приводить “маму” в “іграшковий магазин”, називає іграшки, які вона хоче “купити” і показує “мамі”. У цій ігровій ситуації використання тих самих слів стане усвідомленим, співвіднесеним з комунікативними мовними завданнями.

Важливим досягненням комунікативно-мовленнєвих ігор є те, що вони дають змогу спілкуватися всім учасникам групи, забезпечуючи активну мовленнєву практику. Таким чином, комунікативно-мовленнєві ігри здатні забезпечити дошкільнику хоча й елементарні, але реальні, істотні зв'язки, комунікації з іншими дітьми, дорослими, що, в свою чергу, сприяє розвиткові навичок усної іншомовної діяльності.

Широко використовують на заняттях з іноземної мови дидактичні ігри, які є загальновізнаною формою розумового розвитку дошкільників. Особливо популярні різноманітні види лото (“Фокусник”, “Чарівна торбинка”, “Магічні картинки”). Вони дають можливість варіювати навчальний матеріал, прискорюють засвоєння лексичних одиниць. Крім

цього, гра полегшує перехід від наочно-дійового способу засвоєння лексики до словесно-образного.

Залежно від завдань заняття та його лексико-граматичного змісту використовуються ігри-маніпуляції з предметами, пов'язані з рухами, фізичними діями. Особливий інтерес викликають у дошкільників сюжетно-рольові ігри, побудовані на уявних та реальних ситуаціях. Діти виконують ігрові завдання групами, командами, шеренгами, парами.

Цікавий від ігор пропонує, досліджуючи проблему оптимізації навчання дошкільників іноземної мови, О.Першукова. Автор радить використовувати у роботі з дітьми ігри на зразок "Пригоди на столі". Вони дозволяють інтегрувати знайому та ще не вивчену дітьми лексику в різноманітний сюжет гри. Ігри типу "Пригоди на столі" являють собою набір так званих "фонів" та фігурок персонажів. Фони можуть бути використані як "задник" для сцени, на якій відбувається лялькова вистава. А вихователь має змогу розповідати захоплюючі казки та історії, пересуваючи при цьому персонажів п'єси – фігурки з паперу, глини, пластмаси тощо. Фони можуть бути найрізноманітнішими за своєю тематикою ("Лікарня", "Морські подорожі", "На стадіоні", "Зоопарк", "Казковий палац", "Космічна подорож", "На крайній Півночі", "У пустелі" та ін.). Як атрибути до гри використовують зображення різних явищ природи, предметів та продуктів харчування. Такі засоби уже, на думку О.Першукової, перетворюють процес навчання в нову реальність, цілий світ, який дитина може назвати заново вже іноземною мовою.

Отже ігрові методи повинні стати невід'ємним компонентом навчального процесу з навчання дошкільників іноземної мови, слугуючи поступовому та послідовному формуванню мовленнєвих знань, умінь та навичок дітей, їх усебічному розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Выготский Л.С. Игра и ее роль в психическом развитии ребенка //Вопросы психологии. – 1996. – № 6. – С. 73-75.
2. Леонтьев А.А., Рябова Т.В. Актуальные проблемы психологии речи и психологии обучения языку. – М., 1970.
3. Негневицкая Е.И., Шахнарович А.М. Язык и дети. – М., 1981.
4. Шкваріна Т. У світ іноземної мови – з цікавістю //Дошкільне виховання. – 2000. – № 1. – С.22-23.

Одержано редакцією 15.03.2002

УДК 371. 013

О. П. АМАТЬЄВА

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАБЕЛЬНОСТІ ЯК ОСОБИСТІСНОЇ ЯКОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Соціалізація особистості дітей є однією з найважливіших проблем дошкільної ланки освіти, що окреслені в Базовому компоненті. У зв'язку з цим, основним призначенням виховного процесу дошкільних закладів є адаптація малюків до унормованого співіснування в суспільстві, набуття ними комунікативної компетентності, тобто оволодіння наукою та мистецтвом жити серед людей [2].

Комунікативна компетентність, за визначенням А.М. Богуш, – це "комплексне застосування мовних і немовних засобів з метою комунікації, спілкування в конкретних соціально-побутових ситуаціях, уміння орієнтуватися в ситуації спілкування, ініціативність спілкування" [4, 14].

Завдання нашого дослідження були визначені таким чином:

- встановити рівень комунікабельності у дітей старшого дошкільного віку;
- розробити та апробувати методичну систему, спрямовану на формування комунікабельності у старших дошкільників;
- виявити педагогічні умови, оптимальні для формування комунікабельності у дітей старшого дошкільного віку.

Ми виходили з того, що формування комунікабельності у дітей старшого дошкільного

ЗМІСТ

Поніманська Т.І. Гуманістичне виховання як ціннісна взаємодія вихователя і дитини	3
Корепанова М.В. Дорослі як гарант психологічної захищеності дитини в дошкільному віці	7
Дичківська І.М. Актуальні проблеми педагогічної інноватики	9
Самсонюк Н.Ф. Прислів'я як засіб виховання у старших дошкільників почуття гумору	12
Горопаха Н.М. Наступність у екологічній освіті дошкільнят та молодших школярів	15
Маліновська Н.В. Використання ігрових методів у навчанні дошкільників іноземної мови	20
Аматьєва О.П. До проблеми формування комунікабельності як особистісної якості у дітей старшого дошкільного віку	22
Абдильманова Л.В. Формування основ фізичної культури у дітей молодшого дошкільного віку	27
Кот Н.М. Загальні засади спільної роботи дошкільного закладу та сім'ї з екологічного виховання	31
Богініч О.Л. Технологія формування вмій спеціалістів дошкільного профілю здійснювати методичне керівництво фізичним вихованням дітей	35
Мельничук М.І. Орієнтовна програма спецкурсу "Історія християнської педагогіки"	38
Денисюк О.М. Роль української діаспори в національному вихованні підростаючого покоління	42
Крутії К.Л. Діагностування рівня сформованості граматично правильного мовлення у дітей дошкільного віку	46
Маковецька Н.В. Особливості становлення статевого образу дитини у процесі оздоровчої роботи в дошкільному закладі	51
Сухорукова Г.В. Художня сутність і методичні основи навчання дітей декоративного ліплення	55
Костогриз Т.О. Художнє виховання: від дитячого дошкільного закладу до школи	57
Трусова О.Л., Удіна О.М. Ігрові вправи як засіб навчання образотворчій діяльності	61
Дем'янюк Т.Д. Технологія педагогічної взаємодії консультанта-наставника і студентів академічної групи	65
Іванюта О.В., Яницька О.Ю. Особливості психологічних механізмів операціональної сфери візуального мислення	69
Синельников В.Б. Шляхи удосконалення діагностики творчих можливостей дітей дошкільного віку	74
Меналюк Г.Ф. С.Русова про навчання дітей математики	79
Козлюк О.А. Виховання дітей дошкільного віку на заняттях з іноземної мови	81
Мірошина Г.Г. Організаційно-педагогічна взаємодія дитячого садка та сім'ї у формуванні соціального досвіду дошкільнят	83
Глінчук Ю.О. Виховання почуття милосердя у дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку в умовах кардіоревматологічного санаторію	86
Гринчук Т.В. Формування у дітей дошкільного віку ціннісного ставлення до оточуючого	89
Федорова Н.В. Педагогічні умови організації гуманістичної взаємодії педагогів та студентів як чинника підготовки до педагогічного спілкування	93
Бєлова С.А. Бременська наукова школа початку ХХ століття як педагогічна система	96
Войтко Л.О. Психологічний компонент вузівської підготовки вихователя	100
Фарина М.П. Формування музичної культури дітей в процесі виховання	105
Терешко Л.В. До питання виховання здорової дитини в сім'ї	107
Дронова О.О. Зображувальна діяльність дошкільників у контексті особистісно-орієнтованої освітньої парадигми	111
Старовойтенко Н.В. Гумор, як засіб виховання дитини в сім'ї	116
Димченко С.С. Минуле і сьогодення педагогічної спадщини Гната Хоткевича	119
Петрук Є.О. Проблема естетичного виховання на уроках обслуговуючої праці	124
Єпик О.В. Експресивні компоненти спілкування у вихованні моральних цінностей	127
Мельник О.В. Індивідуалізація підготовки старшокласників до самостійного вибору майбутньої професії	132
Матвієнко О.Ф. Аналіз теоретичних основ формування економічних понять в навчальному процесі вищих навчальних закладів I-II рівнів	137
Відомості про авторів	143

Наукове видання

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
зкладах освіти

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 21

Заснований в 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.

Редактор Горопаха Н. М.

Технічний редактор Курченко Н.

Комп'ютерна верстка Рахманова Л. О.

Здано до набору 25.12.2001 р. Підписано до друку 28.02.2002 р.

Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.

Ум. друк. арк. 18,72. Обл. вид. арк. 19,27. Замовлення № 12/1. Наклад 100.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31

Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і трудової підготовки
(к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі

Рівненського державного гуманітарного університету

33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 21. — Рівне: РДГУ, 2002. — 146 с.

ISBN 966 — 7281 — 08 — 1.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання і розвитку дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 378 ББК 74.20